

Розуміє ся, тут не місце вичисляти всі відділи внутрішньої медицини і всі випадки, де нові промінні придали ся; тут вибрано тільки наймаркантніші приклади, де їх так успішно примінює ся.

Промінні Рентгена внесли багато світла і до науки про жіночі недуги, і до педіатрії (діточі слабости), а вкінці і до дентистики. Нині кожний більший дентистичний інститут випосажений в рентгенографічні прилади; тільки ними можна вислідити нераз причини шалених болів зубів в формі абсцесів довкола їх корінів, коли на внї зуби виглядають нормально; тільки ними можна відкрити нераз останки корінів зубів, що лишили ся в щоці по вирваню зуба і так докучливо дають себе знати.

Навіть і на теоретичні науки, головно анатомію, промінні Рентгена не лишили ся без впливу. При їх помочи можемо ступнево слїдити розвій костий у звїрів і людей; ними можемо дуже добре увидатнювати нормальну структуру костий, а також вказати, де вона змінена, пр. по перебутїй англійській хоробі; давнїше можна се було робити тільки при помочи дуже утяжливих посмертних препаратів. Також і для поглядової науки та для демонстрації мають нові промінні значіне: пр. для демонстрації перебігу посудин у яким будь органі напускає ся їх якоюсь масою з металю, а потім робить ся рентгенограм, на яким дуже детально видно веї розгалуженя посуд аж до найменших галузок.

Се відбило ся і на студію антропологии, особливо праїсторії чоловіка. Новим способом можемо добре пізнати будову костий наших і наших предків. Пр. кости чоловіка т. зв. Неандертальської раси, а також останки *Pithecantropus erectus* з Яви, се дуже цінні знаходи і не можна їх розрізувати для дослідів структури костий. Антрополог Валькгоф подав недавно атлас тих костий, де їх структура увидатнена рентгенографічно. Бачимо там, що вони різнять ся типово від костий нинїшніх людей. Про сю можливість ніхто перед тим не думав. Студії на сю тему лише в початку!

І палеонтологія завдячує тій методї вказане костий і їх структури у скаменїлостях.

З сього короткого перегляду кожний міг бачити, як величезні користи принесли промінні Рентгена майже кождому відділові лікарських наук; для деяких, як для хірургії, вони творять просто нову епоху. Коли поминемо їх деякі побічні шкідливі діланя, які ми навчили ся вже нинї щасливо оминати, все що вони за 10 літ внесли до медицини, було чистим зиском.

Др. Евген Бурачинський.

7.2 (с 47.743 Л)

Бібліотека „Наукового Товариства ім. Шевченка“ у Львові.

Рівночасно з дискусією про потребу переміни „Товариства ім. Шевченка“ на наукове виринула в інтересованих кругах думка заснувати коло нього також свою бібліотеку ¹⁾. Не чекаючи на формальну ухвалу став Виділ на власну руку збирати дрібні приватні дари і таким чином поклав перші фундаменти під нову культурну інституцію. Дня 13 марта 1892 р. прийняли загальні збори новий статут, де метою Товариства визначено вже між ин. „збирання матеріалів до музею і бібліотеки, в краю і за границею“ ²⁾; 16 падолиста того року галицьке Намісництво затвердило той статут.

Коли розійшла ся вістка, що „Наукове Товариство ім. Шевченка“ приступило до сформованя власної бібліотеки, зараз знайшли ся люди по обох боках кордону, що щиро заопікували ся піднесеною гадкою. Перший відкликнув ся пок. Олександр Кописький, заявляючи при кінці 1893 р. охоту — відступити Товариству цілу свою приватну бібліотеку тільки за зворотом коштів пересилки. Незабаром надійшла їх перша частина в числі 392 (переважно правничого змісту). В тім самім часі повідомив проф. В. Антонович Виділ, що подарує для Товариства свою богату бібліотеку. Тоді подарував дещо зі своєї бібліотеки пок. др. Юл. Целевич,

¹⁾ Проект статуту Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. Ст. 2. §. 4, точка 6.

²⁾ Статут Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. Ст. 1. §. 4, точка 6.

[Літ.-Наук. Вісник. Львів, 1905, кн. VIII]

тодіж закуплено у Києві комплет „Кіевскої Старини“. З кінцем 1894 р. було вже в бібліотеці коло 600 чисел¹⁾.

Досить щасливим для бібліотеки був 1895 р. Зараз із початком року вийшов V т. „Записок Наукового Товариства ім. Шевченка“; разом з тою книжкою розіслав новий редактор проф. М. Грушевський до всіх європейських Академій, Наукових Товариств і видавництв французько-український циркуляр, у яким запропонувала обосторонній обмін виданнями²⁾.

В тім році передало тов. „Просвіта“ за старанем д. К. Паньківського всі дублети свого досить уже значного книгозбору Науковому Тов. ім. Шевченка³⁾; тоді дарував Товариству частину своєї бібліотеки д. Ол. Барвінський, тоді прийшов також другий транспорт книжок від пок. Ол. Кониського. Крім того купив Виділ за суму 200 корон бібліотеку по пок. Ом. Партицьким⁴⁾.

В 1896 р. прислав свою бібліотеку д. О. Бородай із Петербурга (коло 500 французьких, англійських і німецьких авторів). В протягу 1894—96 р. д. Д. Корінець, д. М. Вороний і д. К. Паньківський упорядкували бібліотеку, яка поки що була поміщена разом із бібліотекою „Просвіти“, і виготовили картковий каталог. У порозуміню з тов. „Просвітою“ уложено перший бібліотечний регулямін, прийнятий Виділом на засіданю з дня 16 мая 1896 р. Одначе для ширшого публичного ужитку бібліотека ще не була віддана. Вправді на однім із засідань Виділ дискутував над справою отвореня бібліотеки для публики разом із читальнею, одначе з одного боку незначна ще фреквенція, з другого брак фондів відклонювали його на разі від самостійного веденя такої інституції, як бібліотека. Тому порішив він увійти в переговори з тов.

¹⁾ Справоздане з діяльності Виділу і секцій Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові за час від загальних зборів дня 11 мая 1893 до 31 грудня 1894 р. У Львові, 1895. Ст. 8.

²⁾ Вправді був розісланий згаданим інституціям ще I т. «Записок» (1892) таким чином уже тоді стали деякі з них обмінювати ся своїми виданнями з Товариством («Записки» Т. III. Ст. 179), одначе до значнійшого результату тоді не доведено.

³⁾ «З нашої бібліотеки деякі книжки передано бібліотеці «Просвіта» а звітдам дублети дано тут» (Проток. засід. Виділу Наук. Тов. ім. Шевченка з 3 цьвітня 1895 р.).

⁴⁾ Справоздане з діяльності Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові за час від 1 січня до 31 грудня 1895 року. У Львові, 1896. Ст. 6.

„Просьвіта“, в домі котрої містила ся тоді канцелярія і бібліотека Наук Тов. ім. Шевченка, що до спільного веденя обох бібліотек і вже з початком надоліста 1897 р. ухвалив отворити бібліотеку і читальню для публіки на дві години денно, що дня крім неділь і руських свят. Тоді д. К. Паньківський, що з рамени Виділу заряджував бібліотекою, передав її новому бібліотекареві д. М. Павликови, якого іменував Виділ ухвалою з дня 14 липня 1897 р. Всіх чисел було вже тоді в бібліотеці кругло 1800 в майже 4000 томах.

Новий бібліотекар забрав ся до дальшого порядкованя бібліотеки, став списувати бібліотечний інвентар, якого до тепер майже не було, і доповняв картковий каталог новими вписами. Коли в 1898 р. „Наукове Товариство ім. Шевченка“ купило дім, де тепер містить ся, перенесено бібліотеку Товариства з „Просьвіти“ до нового льокалю. В тім році ухвалив Виділ асигнувати по 200 кор. річно на опрау бібліотечних книжок; загалом бібліотечна позиція в річнім бюджеті Товариства піднесла ся в тім часі до 2.000—2.400 кор. В рік по тім заведено бібліотечні ургенси.

В 1900 р. зніс Виділ дотеперішню читальню при бібліотеці, а завів натомісь на взір академічних і університетських бібліотек т. зв. „наукову робітню“. В половині того року бібліотека мала вже 4.195 чисел у 7.997 томах¹⁾. В 1901 р. порушено на засіданю Виділу „Просьвіти“ гадку передати свою бібліотеку і архів Науковому Тов. ім. Шевченка. Одначе з причини тісного бібліотечного льокалю з одного боку і деяких формальних непорозумінь із другого²⁾ до злуки обох бібліотек на разі не прийшло.

Дальшим кроком у розвою бібліотеки Наук. Тов. ім. Шевченка було її приступленє на запросини віденської Академії Наук до міжнародньої Спільки бібліотек Академії і наукових товариств задля обопільного визичуваня рукописів, архівалій та рідких книжок³⁾.

В протягу останніх трьох років бібліотека значно збогатила ся приватними дарами, як пр. д-ра Ів. Франка (коло 1000 томів),

¹⁾ »Хроніка«. 1900 р. ч. 3, ст. 13. Тут подано перше справозданє зі стану бібліотеки до дня 15 липня 1900 р.

²⁾ Тов. »Просьвіта« передавало свою бібліотеку з застереженем права власности; Виділ Наук. Тов. ім. Шевченка на те не згодив ся.

³⁾ В тій цілі ухвалено на з'їзді Академії Наук, що відбув ся дня 16—18 цвітня 1901 р. в Парижі, на предложене берлінської Академії відповідний регулямін (поданий у »Хроніці« ч. 13 ст. 51—52).

по пок. М. Полянським (коло 300 т.), о. Б. Кирчова (233 т.), д. Р. Заклинського (над 200 т.), проф. М. Грушевського і родини (коло 200 т.), д. К. Паньківського (над 150 т.), д-ра Грушкевича (132 т.), д. В. Л. Левицького (132 т.), по пок. М. Дикаревім (106 т.) і ин.¹⁾ Крім того Наук. Товариство ім. Шевченка купило до 100 томів книжок із бібліотеки пок. проф. Шараневича. Нині є вже в бібліотеці **8.600** вписаних чисел у **19.000** томах. Невписано ще 2.000 томів. Разом ціла бібліотека має нині **21.000** томів книжок, не вчислюючи в те понад 3.000 дублетів, які по списаню будуть виміняні за інші.

Се число, правда, не дуже імпозантне, особливо в порівнянню з іншими львівськими бібліотеками, пр. Оссолінських, університетською²⁾, „Народного Дому“³⁾. Одначе в бібліотеці „Наукового Товариства ім. Шевченка“ є вже такі виданя, яких нема у жадній бібліотеці не то у Львові, але в загалі в Галичині⁴⁾.

Головну вагу покляло Наукове Товариство на комплектуванню відділу „Ukrainica“ і вже нині він при не світлім стані бібліотечної справи у нас чи не найповніший із усіх бібліотек на цілій етнографічній території України-Руси⁵⁾. В останнім часі комплектують ся під доглядом д-ра Ст. Томашівського жерела до історії угорської Русі, т. зв. Hungaro-ruthenica, а в найблизших днях поїздка бібліотечного урядника у Росію виповнить замітніші браки в відділі української історії і письменства. Крім відділу „Ukrainica“ комплектують ся постійно й інші, головно найновішою літературою. До того найбільше причиняєт ся обмін Товариства з ріжними

¹⁾ Подрібний виказ дарів книжок подано в „Хроніці“ ч. 4, ст. 24, ч. 7, ст. 13, ч. 9, ст. 37, ч. 13, ст. 49, ч. 17, ст. 42. Крім того виказ з 1904 р. (ще не друкований).

²⁾ Університетська бібліотека має нині коло 200.000 томів книжок, не вчислюючи в те рукописів.

³⁾ Бібліотека „Народного Дому“ має нині коло 100.000 томів (пор. І. Кр. — Бібліотека „Народного Дому“ у Львові. ЛНВ. 1905, кн. II, ст. 133).

⁴⁾ Тому з бібліотеки „Наук. Тов. ім. Шевченка“ користають навіть урядники інших бібліотек, пр. Оссолінських, університетської, „Народного Дому“ та краківської Академії Наук.

⁵⁾ Спис одной часті відділу „Ukrainica“, головно старшої дати, поданий в „Хроніці“ ч. 9, ст. 38; там вписані також (ст. 39—42) важніші старші децидери, які були би для бібліотеки дуже пожадані.

науковими інституціями і виданнями, яких число з кінцем 1904 р. дійшло до поважної суми 317¹⁾.

Крім того в останніх роках зорганізовано при бібліотеці рукописний відділ. Нині числить він іще не багато, всього 144 чисел (папери по пок. Ом. Партицьким і Вас. Ільницьким — дар о. Ол. Стефановича, папери по пок. М. Бучинським — дар родини, Записки Остермана і ин.)²⁾, одначе з кожним роком росте. Невписаних і невпорядкованих є ще коло 300 рукописів.

Нині бібліотека поміщена в домі „Наукового Товариства ім. Шевченка“ (ул. Чарнецького, ч. 26, партер) і займає 4 залі: одна призначена також на „наукову роботу“. Фреквенція бібліотеки досить значна; в протягу останнього року (з кількомісячною перервою з причини недуги і резигнації дотеперішнього бібліотекаря) визичило з бібліотеки 486 осіб 3.606 чисел у 5.054 томах.

Правда, в бібліотеці є деякі недостачі, одначе їх жерело майже виключно — невеликі фонди „Наукового Тов. ім. Шевченка“. Вже тепер пр. бібліотечні убіканії рішучо за тісні і в найблизшій часі Товариство мусить їх розширити; тоді можна вже буде прилучити і бібліотеку „Просвіти“. Так само з огляду на спеціальний характер нашої бібліотеки найблизшою задачею бібліотечного урядника буде вигоовити і видати друком точний катальог книжок і рукописів відділу „Ukrainica“, чого зрештою домагали ся деякі члени Товариства вже на загальних зборах в 1897 р. Також одною з пекучих потреб тої бібліотеки є доповнене здекомплетованих авторів і видань, головню все таки з відділу „Ukrainica“ та прискорене їх комплетованє. В ньому будучність бібліотеки „Наукового Товариства ім. Шевченка“, в ньому її спеціальна вага!

„Бібліотечна справа — кінчимо неперестарілими ще словами проф. М. Грушевського³⁾, — стоїть у нас в загалі дуже лихо. На

¹⁾ З того 16 Академій Наук (у Парижі, Відні, Нью-Йорку, Петербурзі, Філадельфії, Востоні, Ст. Люї, Амстердамі, Празі, Кракові, Білгороді, Букарешті, Загребі, Davenport, Madison і New-Haven), 105 наукових товариств і 18 університетів (в Європі й Америці).

²⁾ Важнійші зі скатальгованих рукописів були виписані в „Хроніці“ ч. 9, ст. 43—44, ч. 13, ст. 50—51, ч. 17, ст. 42—47.

³⁾ Справозданє з діяльності Відділу Наукового Товариства імени Шевченка за час від 1 січня до 31 грудня 1897 р. Львів, 1898. Ст. 11—12.

цілій нашій території від Сяна до Кубані нема ані одної бібліотеки, що мала-б добре вібрані і хоч більш-менш повні колекції всього того, що належить до нашого народу й його території (Україніса). Про самий Львів і взагалі австрійську Україну-Русь нема що й казати: часом найелементарніших публікацій що до української історії, історії літератури, етнографії не можна добути. При таких неможливим стані бібліотечної справи для Товариства стає річею доконче потрібною заходити ся коло своєї власної бібліотеки. Та й тут, як і в усім иньшій, все опираєть ся на ту-ж саму обставину — брак гроша. В усякім разі Товариство зробило початки, які могло зробити в теперішнім своїм стані“ — а дальший розвій бібліотеки — докінчимо — в руках української суспільности. Коли вона зрозуміє велику вагу тої культурної інституції і підпре змаганя Товариства, тоді в недовгим часі діждемо ся поважної інституції, яка відіграє замітну ролю в культурнім житю західної України.

Іван Кривецький.

Революція в Росії.¹⁾

Духъ разрушенія єсть въ тоже
время созидаюцій духъ.

М. Бажунін.

І вона прийшла... Прийшла, неначе страшний ангел пімсти за труни декабристів, за кров польських повстанців, за поведолені племена Кавказу, за давнє закріпощене України, в кінці за повішених і розстріляних і в мурах Петропавловської і Шліссельбурської твердині та в каторгах Сибірі замучених і по незлічених тюрмах російської імперії катованих революціонерів і соціялістів, — мушци і жінок, старців, дорослих і дітей, „панів“ і „простих“, яких єдиним гріхом була любов до найвисших ідеалів людськості і горяче бажанє вчинити їх дійсністю, повести нарід до боротьби за хліб і свободу для всіх синів землі... Прийшла, хоч царське правительство, найсильніше й найбільше звірське з усіх сучасних правительств, аби затамувати їй дорогу, боронило ся від неї горами трунів і морями крови... Прийшла — і там, де на всіх язиках усе мовчало, все заговорило її могутю, огненною і кривавою мовою...

Бомба, що розірвала ката-Плеве, січневий страйк петербурських робітників, які, завдяки невинно пролитої крові своїх братів, за один день із вірних підданих перемінили ся на завзятих революціонерів, — загальний страйк у Варшаві, в Лодзі і в цілій майже Польщі, — бомба, що розірвала вкн. Сергія, мужицькі

¹⁾ Друкуючи отсю статью писану зі спеціального ідейного становища чинимо се не для жадної партійної пропаганди, від якої наша часопись зовсім далека, а з огляду на важність всестороннього освітлення сучасних подій і духових течій у Росії. *Ред.*

U 13231

и. 13.231

